

Posudek vedoucího na diplomovou práci Anny Najmanové „Světový stát: výhodnost nebo nevyhnutelnost“

Anna Najmanová si za téma zvolila otázku směřování mezinárodního systému v situaci globalizace, oslabování národního státu a proměny vestfálského systému. Nejdříve podává nárys těchto procesů (kap. 2), aby se pak dostala k popisu tří vizí proměny mezinárodního systému (kap. 3): neomedievalismu (s jeho počátky v úvahách Hedleyho Bulla ze sedmdesátých let), liberální představy globálního vládnutí bez vlády a neomarxistické vize kapitalistické „říše“ (vypracované Michaelem Hardtem a Antoniem Negrim). Autorka ukazuje, v čem každá z těchto představ vystihuje podstatné trendy současného systému, ale také to, co každá z nich vynechává či nedostatečně zohledňuje. Především jim podle ní schází nějaký specifitější výhled do budoucna. Ten podle ní nabídli až ti autoři, kteří začali vážně promýšlet možnost planetární centralizace kontroly násilí.

Autorka srovnává tři pozice. První představují klasičtí realističtí autoři E. H. Carr, John H. Herz a Hans J. Morgenthau, kteří pod vlivem vývoje a šíření nukleárních zbraní začali promýšlet výhodnost ustavení světového státu (kap. 4.1). Navzdory vzájemným rozdílům se všichni potýkali s napětím mezi přesvědčením o potřebnosti planetární monopolizace násilí a realistickým vědomím obtížnosti ustavení světového státu.

Tyto pochyby jsou překonány u jiného autora, jenž na rozdíl od nich vychází z idealistické tradice - Alexandera Wendta (kap. 4.2). Ten se za pomoci své teleologické vize dějin i předpokladu proměny lidské identity snaží dokázat, že světový stát je nejen potřebný a výhodný, ale také a především nevyhnutelný. Poslední ze tří pozic představuje Jürgen Habermas (5. kapitola). Jeho koncepce konstitucionalizace mezinárodního práva konverguje ve svých politických důsledcích s Wendtovou vizí, byť jeho východiskem je liberální teorie globálního vládnutí. Základním rozdílem mezi ním a Wendtem pak je, že zatímco Wendt provokativně zdůrazňuje nutnost vyústění dějin do světového státu, Habermas představuje ideální úběžník vývoje spíše jako celosvětově centralizovanou a ústavně posílenou multilaterální kontrolu násilí. Každý z nich se navíc pohybuje v jiném časovém horizontu - Wendt popisuje vzdálenou budoucnost (sto až dvě stě let), Habermas politicky domýšlí možné vyústění aktuálních trendů.

Vzhledem k obtížnosti svého úkolu se s ním Anna Najmanová vyrovnala s pozoruhodnou lehkostí. Nepřeberné množství textů a pojmů se jí podařilo zjednodušit do prezentace tří teoretických modelů – nový středověk, globální vládnutí a říše - a tří postojů k planetární centralizaci kontroly násilí – realistického (klasikové), idealistického (Wendt) a liberálního (Habermas). Tato ideálně-typická mapa umožňuje zorientovat se v základních možnostech, které před nás staví realita současného globalizovaného světa. Považuji práci za velmi vydařenou a navrhuji ji ohodnotit jako *výbornou*.

Pavel Barša

Prof. Pavel Barša